

GUD SKAPT I MENNESKETS BILDE

John Einbu

INNHOLD

Forord

1. Innledning
2. Psykologisk perspektiv
 - Tro kontra virkelighet
 - Holdninger til uforklarlige fenomener
 - Tendensen til å underkaste seg autoriteter
 - Holdninger til fri livsutfoldelse
 - Hva kommer først – argumentene eller overbevisningen?
 - Er biller mer rasjonelle enn mennesker?
 - Menneskenes ubegrensede fantasi
3. Filosofisk perspektiv
 - Tendenser og holdninger i sekulariseringsprosessen

Gudsbevisene

- Åpenbaringsens problem
 - Hva er sjelen?
 - En allegori
4. Logisk perspektiv
 - Guds forhold til menneskene
 - Menneskene skapt i Guds bilde
 - Treenigheten
 - Er Gud allvitende og allmektig?
 5. Historisk perspektiv
 - Holdbarheten av naturbeskrivelser

Spådommer

- Guds inngripen i historiske hendelser
 - Miraklene
 - Betydningen av Jesu død
 - Bibelens negative karakter
 - Bibelens etikk
 - Noen betraktninger om Guds integritet
6. Hvordan oppstår religioner?
 - Kort oppsummering
 - Religioner som et universelt problem
 - Teorier og spekulasjoner om hvordan religioner oppstår
 - Kommentarer til teoriene

Hvorfor tror moderne mennesker fortsatt på guder?

Den psykologiske forklaring er ikke tilstrekkelig

7. Overlevelsesteorien

Følelsenes rolle

8. Etikk

Omgivelsenes betydning

Eksperimenter

En etisk trekant

Hva kan trekantmodellen fortelle oss?

Noen avsluttende betraktninger

9. Religion i evolusjonspsykologisk perspektiv

Om opprinnelsen til religioner

Hvorfor har religioner overlevelsesverdi?

10. Sluttord: kristendommen som verdensreligion

Tillegg: Paradokset med de lave fødselsrater

Referanser

FORORD

Religion er en av de merkeligste og minst forståtte fenomener i den menneskelige tilværelse i dag. Riktignok kan man gi detaljerte beskrivelser av enhver religion, man kan gjøre fullstendig rede for hvordan enhver religions guddommer fremstår i tilhengernes bevissthet, man kan gjøre rede for dens ritualer, dens dogmer og doktriner og de leveregler som religionen foreskriver, men det fundamentale spørsmålet om hva meningen med religionen er og om de forskjellige religioner virkelig har sin basis i en eller flere guddommer, det er det ikke mulig å et endelig svar på. På tross av det er få mennesker i verden i dag som ikke en eller annen gang har hatt eller vil få et forhold til en eller annen religion, så er religion faktisk ett av de menneskelige fenomener som hittil har unndratt seg en virkelig vitenskapelig forståelse. Man har riktignok tusenvis av bøker skrevet av lærde forfattere, både teologer, skeptikere og ateister, som gir objektive og grundige analyser av et vidt spekter av emner relatert både til enkeltreligioner eller det generelle religionsbegrep, men ingen av disse bøkene gir det endelige svaret på det todelte spørsmålet som vi stilte ovenfor: hva er den egentlige mening med religionen og finnes det virkelig guder?

Diskusjonen i denne boken har sitt utspring i disse spørsmålene. Vi vil se på menneskelige særegenheter som gjør oss disponerte for å tro på guder, og vi vil stille oss undrende til at moderne mennesker holder fast på sin tro til tross for at det er vanskelig å finne gode rasjonelle grunner for dette. Vi kommer til slutt ikke unna den konklusjon at hovedårsaken til at så mange religioner har overlevd og trolig vil være bestemmende for mange menneskers livsførsel i overskuelig fremtid, må finnes i våre gener. Men dermed er ikke alle spørsmål besvart. For hvorfor har vi fått slike gener? Vi vil forsøke med et tilnærmet svar på dette spørsmålet, men vil ikke påstå at vi har funnet det fullstendige svaret.

Noen forfattere av debattbøker om religion forsøker å være fullstendig nøytrale i sin fremstilling av sitt emne og avslører ikke deres personlige oppfatning av spørsmålet om guders eksistens. Og noen lykkes ganske godt med dette. Forfatteren av denne boken legger imidlertid ikke skjul på at hans grunnholdning til religionen er at guder ikke finnes, og at de derfor er oppfunnet av menneskene. Det primære målet med boken er derfor å overbevise leseren om at forfatteren har rett i dette. Men målet er ikke å få rett for enhver pris, målet er å finne fram til sannheten. Det underslås derfor ikke at det kan legges fram argumenter for at guder finnes og slike vil komme fram i boken, men hovedkonklusjonen blir likevel at det er sterkere argumenter mot at guder finnes enn for at de finnes

Boken er altså kritisk til fenomener og trosoppfatninger i kristendommen, men fremstillingen er likevel forsøkt holdt i en saklig og nøktern tone og uten noen form for harselering, og burde derfor ikke virke krenkende på kristne lesere. Og kristne lesere kan trygt lese boken uten frykt for å miste troen, det er kun fornuftsgrunner som anføres til støtte for bokens hovedtese, og erfaringen viser at troen ikke rokkes av fornuftsgrunner hvis den er sterk nok.

Jeg har mottatt oppmuntring og verdifulle impulser fra Finngeir Hiorth og Ronnie Johanson, begge forfattere av bøker om beslektede emner, og står derfor i stor takknemlighetsgjeld til disse. Spesielt Johansons kommentarer avdekket enkelte defekter i min fremstilling, som ville ha vært skjemmende om de hadde kommet med i den endelige boken. Også Haftor Viestad og Line Gjersø har gitt nyttige kommentarer til manuskriptet. Ellers har min kone, Alice, og min datter, Samia, vist stor interesse for dette bokprosjektet og lest igjennom og kommentert tidligere versjoner av skriftet.

Bærum, juni 2002

John Einbu